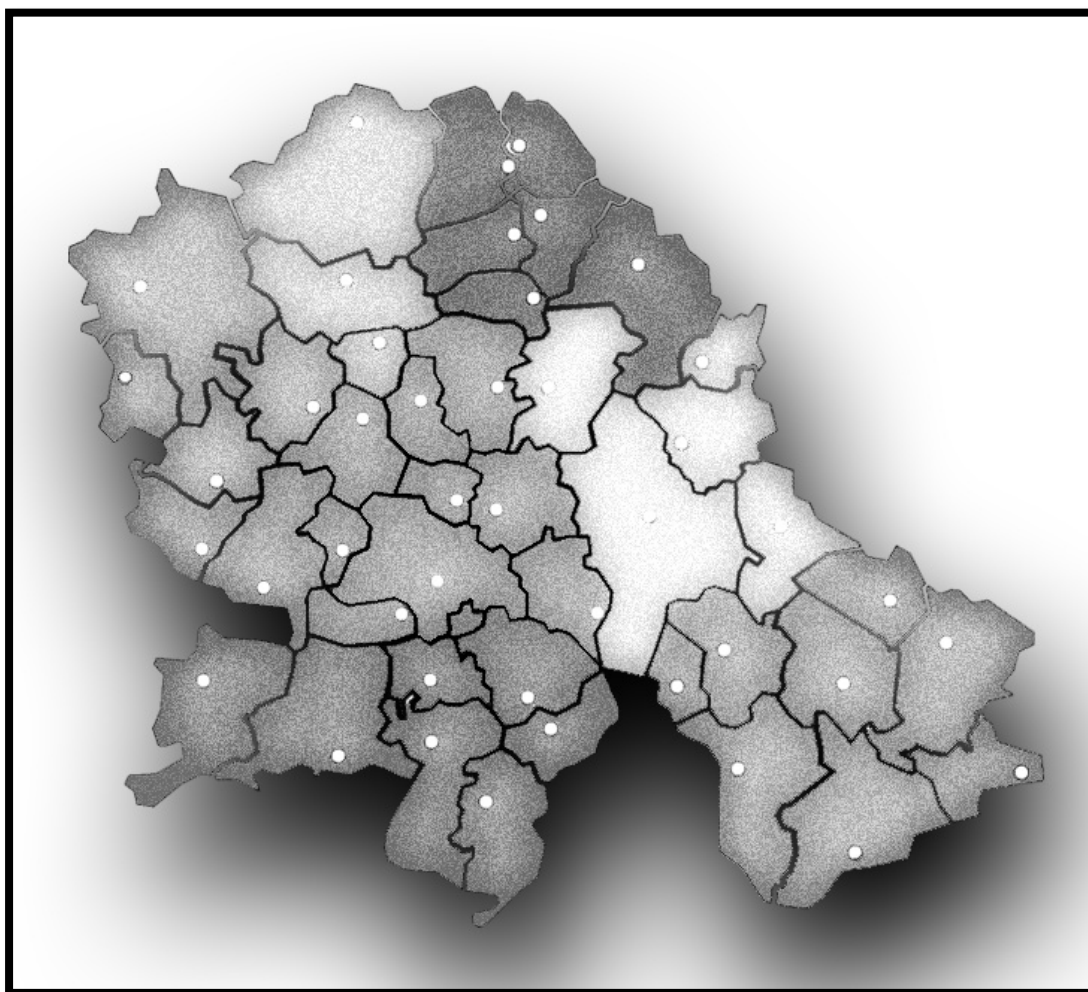

2019

ISSN 1820 -7596

Institut za javno zdravlje
Vojvodine

Centar za kontrolu i
prevenciju bolesti

VOJVOĐANSKI EPIDEMIOLOŠKI MESEČNIK

Vol 14

02.2019.

godina 2019.

VOJVOĐANSKI EPIDEMIOLOŠKI MESEČNIK

Izdavač
Institut za javno zdravlje Vojvodine
Novi Sad, Futoška 121

Uređivački odbor:

Prof. dr. sc. Vladimir Petrović

Prof. dr. sc. Gorana Dragovac

Dr Mladen Petrović, prim.

Dr Svetlana Ilić, prim.

Redakcijski kolegijum:

Doc. dr. sc. Mioljub Ristić, dr. sc. med. Snežana Medić, prim.

dr Smiljana Rajčević, dr Mirjana Štrbac, dr Svetlana Popov

Ekaterina Marković, Ankica Vukas, Sanja Simić,

Marija Živanović, Anita Jovetić, Dušan Carević, Radmila Zobenica

Informatička obrada i dizajn:

Josip Mihajlović

Aktuelnosti:

*Izvor podataka:
World Health Organization
European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC)
Institut za javno zdravlje Vojvodine
Institut za javno zdravlje Srbije*

SVET

Kolera: Više država Afrike, Azije i SAD-a prijavljuju epidemije kolere. Trenutno su u toku velike epidemije u **Jemenu, Nigeriji, Demokratskoj republici Kongo, Haitiju i Somaliji**. Svetska zdravstvena organizacija preporučuje vakcinaciju osoba u povećanom riziku, tj. turista odnosno putnika u međunarodnom saobraćaju i zdravstvenih radnika koji bi mogli doći u direktan kontakt sa obolelima.

Žuta groznica-Brazil: Između 27. nedelje 2018. godine i druge nedelje 2019. godine, prijavljeno je 12 potvrđenih slučajeva žute groznice, sa pet smrtnih ishoda. Slučajevi obolevanja su prijavljeni iz oblasti Sao Paulo, a čak 11 slučajeva je prijavljeno u drugoj polovini decembra.

Legionarska bolest- Oblast Goa-Indija: Velika Britanija je registrovala sedam osoba obolelih od legionarske bolesti. Svi oboleli navode da su se vratili iz Indije unutar perioda od dva meseca pre početka bolesti.

EVROPA

Grip- Nadzor nad gripom u sezoni 2018./2019. u Evropi pokazuje tipičan sezonski karakter. U uzorcima obolelih sa simptomima sličnim gripu u sentinelnom nadzoru dokazano je prisustvo virusa gripa u 49% uzoraka. U pozitivnim nalazima dominira virus gripa tip A, sa nešto više pozitivnih izolata A(H1N1) pdm09 nego A(H3N2). Virus gripa tipa B je dokazan tek u nekoliko uzoraka. U uzorcima hospitalizovanih pacijenata ubedljivo dominira virus gripa A (H1N1) pdm09.

Dana 21. februara 2019. godine, Svetska zdravstvena organizacija je objavila preporuke za sastav vakcine protiv gripa za severnu hemisferu za sledeću sezonu (2019./2020.). Preporuke za sastav vakcine protiv gripe (komponenta B je nepromenjena, komponenta A (H1N1) pdm09 je adaptirana, a u toku je adaptiranje komponente A (H3N2).

Groznica doline Rift-Ostrvo Mayotte-Francuska: Groznica Doline Rift je akutna virusna bolest koja se javlja uglavnom u Africi, kod ljudi i životinja. Čovek se zarazi ubodom zaraženog komarca iz roda *Aedes*. Nakon inkubacionog perioda od 2-6 dana javljaju se simptomi, najčešće u vidu glavobolje, groznice, bolova u mišićima i zglobovima... bolest prolazi za sedam dana. U periodu od 22. novembra 2018. do 28.februara 2019. godine, prijavljena su 63 slučaja groznice doline Rift (*Febris Rift valley*) kod ljudi, uglavnom kod stanovnika zapadnog dela ostrva. Obolelo je 50 osoba muškog i 13 osoba ženskog pola, starosti između 10 i 74 godine.

Daljim istraživanjima ustanovljeno je prisustvo agensa kod 33 životinje. Seroprevalencija među preživarima na ostrvu je u porastu od 2008. godine, a visok broj obolelih u kratkom vremenskom periodu u 2018. i 2019. godini je zabrinjavajući, jer je u toku kišna sezona koja pogoduje vektorima.

Denga groznica-Ostrvo Reunion- Francuska:Ostrvo Reunion je najjužnija prekomorska teritorija Francuske, koji se nalazi duboko u Indijskom okeanu, nedaleko od obale Afrike. Od početka 2019. godine do 17. februara u Francuskoj, na ostrvu Reunion prijavljeno je 929 slučajeva denga groznice. Od početka epidemije u 2018. godini do kraja februara 2019. godine ukupno su prijavljena 7803 slučaja, od kojih su zbog težine kliničke slike 178 obolelih hospitalizovani a šest osoba je umrlo.

SRBIJA

Morbili: Od početka oktobra 2017. godine, zaključno sa 1.3.2019. godine na teritoriji Republike Srbije, uključujući i teritoriju nadležnosti Zavoda za javno zdravlje Kosovska Mitrovica, registrovano je ukupno 5785 slučajeva malih boginja, od kojih su 2934 laboratorijski potvrđena u Institutu Torlak. Poslednji slučaj malih boginja u Vojvodini je registrovan u decembru 2018. godine.

Ukupan broj registrovanih smrtnih ishoda zbog komplikacija uzrokovanih malim boginjama iznosi 15. Krajem decembra 2017. godine prijavljen je prvi smrtni ishod od malih boginja u Republici Srbiji posle 20 godina. Do kraja aprila 2018. godine prijavljeno je još 14 smrtnih ishoda uzrokovanih malim boginjama.

Najmlađa obolela osoba je stara 15 dana, a najstarija 71 godinu. Najveći broj obolelih je u uzrasnim grupama mlađim od pet i starijim od 30 godina.

Većina obolelih osoba (94%) je nevakcinisana, nepotpuno vakcinisana ili nepoznatog vakcinalnog statusa.

Od ukupnog broja obolelih, 33% je bilo hospitalizovano ili je hospitalizacija u toku. Od težih komplikacija malih boginja registrovano je zapaljenje mozga kod dve i upala pluća kod 586 obolelih osoba.

VOJVODINA

Grip: Epidemiološka situacija – 9. nedelja/2019.

Na osnovu pokazatelja geografske raširenosti u Vojvodini je registrovana incidencija oboljenja sličnih gripu na nivou sporadičnih i izolovanih slučajeva oboljenja. Registrovan je nizak prag intenziteta aktivnosti virusa gripa i opadajući trend kliničke aktivnosti OSG na teritoriji Pokrajine. Tokom ove nedelje nadzora, laboratorijskim PCR testiranjem 57 uzoraka nazofaringealnog brisa pacijenata sa sumnjom na grip, infekcija virusom gripa dokazana je kod 21 (36,8%) pacijenta. Virus gripa tipa A(H1N1)pdm09 je laboratorijski potvrđen kod 20 obolelih, a infekcija virusom gripa tipa A (H3) kod jednog pacijenta.

Mart – mesec borbe protiv raka: prevencija malignih tumora

Centar za promociju zdravlja
Institut za javno zdravlje Vojvodine

Obolevanje i umiranje od raka u svetu i Srbiji

Prema najnovijim procenama Svetske zdravstvene organizacije i Međunarodne agencije za istraživanje raka, obolevanje od malignih bolesti u svetu je poraslo sa 12,7 miliona u 2008. godini i 14,1 miliona ljudi u 2012. godini na 18,1 miliona ljudi u 2018. godini. Prema istom izvoru, registrovano je 9,6 miliona smrtnih slučajeva od svih lokalizacija malignih tumora u 2018. godini. Procena je da će tokom života jedan od pet muškaraca i jedna od šest žena oboleti od raka, a jedan od osam muškaraca i jedna od jedanaest žena umreti od nekog oblika maligne bolesti.

Povećano opterećenje rakom je posledica nekoliko faktora, od kojih su najznačajniji ukupan porast stanovništva i produženo očekivano trajanje života, ali i promena učestalosti određenih faktora rizika raka povezanih sa socijalnim i ekonomskim razvojem. Primer su zemlje ubrzanog ekonomskog razvoja gde su u prošlosti najučestaliji bili maligni tumori koji su posledica infekcije. Sada se u ovim zemljama češće javljaju oni tipovi malignih bolesti koji se dovode u vezu sa stilom života i koji su učestaliji u industrijski razvijenim zemljama. Uprkos činjenici da su preventivni programi u nekim zemljama doveli do značajnog smanjenja stopa obolevanja od nekih lokalizacija raka, kao što su rak pluća (primer, kod muškaraca u Severnoj Evropi i Severnoj Americi) i rak grlića materice (primer, u većini zemalja, osim u zemljama subsaharske Afrike), novi podaci pokazuju da se i dalje većina zemalja još suočava sa povećanjem apsolutnog broja slučajeva malignih bolesti koji se kasno dijagnostikuju i zahtevaju dugotrajno lečenje i negu.

U svetu su, i dalje, rak pluća, rak dojke i rak debelog creva vodeće lokalizacije raka u obolevanju i u umiranju. Ove tri vrste raka čine zajedno jednu trećinu novoobolelih i umrlih osoba od raka u svetu. Rak pluća je najčešće dijagnostikovani rak kod muškaraca i čini 14,5% svih novih slučajeva raka i 22% svih smrtnih slučajeva od raka kod muškaraca. Potom slede karcinom prostate (13,5%) i kolorektalni karcinom (10,9%). Rak dojke je najčešće dijagnostikovani maligni tumor kod žena (čini 24,2% svih novootkrivenih slučajeva raka) i vodeći uzrok smrti od raka kod žena (15%), a slede ga rak pluća (13,8%) i rak debelog creva (9,5%).

U Srbiji se godišnje u proseku dijagnostikuje oko 36.000 novih slučajeva malignih bolesti, dok od raka umre više od 20.000 ljudi. Vodeći uzroci obolevanja i umiranja od raka u našoj zemlji gotovo su identični vodećim uzrocima obolevanja i smrtnosti od malignih tumora u većini zemalja u razvoju. Muškarci u našoj sredini najviše obolevaju i umiru od raka pluća, debelog creva i prostate. Kod žena maligni proces je najčešće lokalizovan na dojci, debelom crevu, plućima i grliću materice, koji su i najčešće uzrok smrtnog ishoda od raka kod naših žena.

Srbija se prema najnovijim procenama, a među 40 zemalja Evrope, svrstava u grupu zemalja sa srednjim rizikom obolevanja (nalazi se na 12. mestu) i visokim rizikom umiranja od malignih bolesti u Evropi (na drugom mestu odmah posle Mađarske). Procenjene stope obolevanja od svih malignih tumora su niže kod muškaraca nego kod žena. Muškarci u Srbiji su u srednjem riziku obolevanja od svih malignih tumora, u odnosu na muškarce u zemljama Istočne i Zapadne Evrope, kao i u odnosu na muškarce u Sloveniji i Hrvatskoj. Za razliku od muškaraca, žene u Srbiji su u višem riziku obolevanja od svih malignih tumora, odmah posle žena u Zapadnoj i Severnoj Evropi. Takođe, procenjena stopa obolevanja kod žena u Srbiji je viša u odnosu na druge zemlje Zapadnog Balkana. Razlog ovome mogu biti više stope obolevanja od raka grlića materice i malignih tumora bronha i pluća u odnosu na prosečne procenjene stope obolevanja od ovih oblika raka u Evropi.

Za razliku procenjenih stopa obolevanja, Srbija je odmah posle Mađarske zemlja u kojoj su registrovane stope umiranja od svih malignih tumora kod oba pola među najvišim u Evropi. Procenjene stope umiranja od svih malignih tumora su niže kod muškaraca nego kod žena. Žene u Srbiji su odmah posle žena u Mađarskoj u visokom riziku umiranja od svih malignih tumora, osim kože. Razlog ovome je činjenica da su stope umiranja od raka grlića materice i raka dojke kod žena u Srbiji među najvišima u odnosu na prosečne procenjene stope umiranja od ovih oblika raka u drugim zemljama Evrope.

Prevenција i rano otkrivanje

Prevenција malignih bolesti ima ogroman javnozdravstveni potencijal i predstavlja najefikasniji pristup u kontroli malignih bolesti. Ukoliko do bolesti ipak dođe, njen je ishod moguće poboljšati ranim otkrivanjem, adekvatnim lečenjem i rehabilitacijom, uz odgovarajuće palijativno zbrinjavanje. Podaci iz literature su pokazali da:

- Oko 30% svih smrtnih ishoda od malignih bolesti nastaju kao posledica pušenja duvana, prekomerne telesne težine, nepravilne ishrane, nedovoljne fizičke aktivnosti i konzumacije alkohola, a da se na više od 80% svih malignih bolesti može uticati modifikovanjem i eliminacijom ovih faktora rizika.
- Svakodnevno i povremeno puši više od 1/3 odraslog stanovništva, a da prosečan „pušački staž“ svakodnevnih pušača iznosi približno 19 godina. Više od 3/5 stanovništva izloženo je duvanskom dimu u sopstvenoj kući, a 2/5 i na radnom mestu.
- Više od 1/3 svih slučajeva raka je posledica gojaznosti, nepravilne ishrane i fizičke neaktivnosti. Skoro 1/5 odraslog stanovništva Srbije je gojazna (indeks telesne mase ≥ 30). Prekomerna telesna težina i gojaznost povećavaju rizik od nastanka raka tela materice, debelog creva, dojke (kod žena u menopauzi) i prostate kod muškaraca.
- Teško se procenjuje izolovani doprinos fizičke neaktivnosti kao faktora rizika u nastanku malignih tumora. Izbalansirana fizička aktivnost je direktno povezana sa istovremenim smanjenjem telesne težine. Fizička aktivnost i izbalansirana ishrana su mere prevencije raka debelog creva, dojke i prostate.
- Svaki 30. odrasli stanovnik Srbije svakodnevno konzumira alkoholna pića. Konzumiranje alkohola povećava rizik od nastanka raka usta, ždrela, dojke, debelog creva i jetre. Četiri, odnosno šest puta veći rizik od nastanka raka organa za varenje imaju osobe koje dnevno popiju oko 1 l vina ili 2 l piva u odnosu na osobe koje povremeno ili nikada ne konzumiraju alkohol.
- Svaka preterana izloženost sunčevoj svetlosti ili veštačkim izvorima svetlosti, kao što su solarijumi, povećava rizik od dobijanja svih vrsta raka kože. Kancerogeni životne i radne sredine izazivaju genetske promene ćelija uz povećano stvaranje slobodnih radikala koji dodatno izazivaju promene na hromozomima i genima. Njihovo dejstvo nastaje posle dužeg latentnog perioda, koji traje od pet do 40 godina, koliko je u proseku potrebno vremena da se normalna ćelija transformiše u malignu ćeliju.
- Svaki deseti slučaj raka je posledica infekcije. Skoro 22% smrtnih ishoda od raka u zemljama u razvoju i 6% u razvijenim zemljama su posledica hronične infekcije, hepatitisom B ili C virusa (koji su odgovorni za nastanak raka jetre), Humanim papiloma virusom (raka grlića materice) i *Helicobacter pylori* (raka želuca).

Nove smernice Svetske zdravstvene organizacije (SZO) imaju za cilj da poboljšaju šanse za preživljavanje ljudi koji žive sa rakom, tako što će usmeriti zdravstvene službe da se fokusiraju na rano dijagnostifikovanje i lečenje ove bolesti. Jedan od problema je što se mnogi slučajevi raka otkriju prekasno. Čak i u zemljama sa razvijenom zdravstvenom službom, mnogi slučajevi raka se otkrivaju u uznapredovaloj fazi, kada je teže uspešno lečenje.

U Srbiji su 2013. godine doneti nacionalni programi za skrining raka grlića materice, raka dojke i kolorektalnog raka, koji bi trebalo da u narednom periodu značajno smanje obolevanje i umiranje od navedenih lokalizacija malignih tumora. Na skrining raka dojke pozivaju se žene starosti od 50 do 69 godina. Mamografski preventivni pregledi predviđeni su da se rade svim ženama navedenog uzrasta na dve godine. Skriningom na karcinom grlića

materice obuhvaćene su žene između 25 i 64 godina, koje su pozivane na preventivni ginekološki pregled i Pap test jednom u tri godine. Ciljna grupa za testiranje na rak debelog creva odnosi se na građane oba pola starosti od 50 do 74 godina, koji se jednom u dve godine pozivaju na testiranje na skriveno krvarenje u stolici.

I dalje jedan od značajnih problema u Srbiji predstavlja i neprepoznavanje rizičnog ponašanja i nedovoljno korišćenje pozitivnih iskustava iz razvijenih zemalja sveta u sprovođenju programa prevencije i ranog otkrivanja raka.

Ključne poruke za rano postavljanje dijagnoze su:

- Povećati svest javnosti o simptomima različitih vrsta raka i ohrabriti ljude da se obrate svom izabranom lekaru po pojavi simptoma;
- Investirati u jačanje i opremanje zdravstvenih službi i u edukaciju zdravstvenih radnika kako bi mogli da postavite tačnu i blagovremenu dijagnozu;
- Omogućiti pristup bezbednom i delotvornom lečenju, suportivnom lečenju i palijativnoj nezi ljudima koji žive sa rakom;

Rano otkrivanje raka u velikoj meri umanjuje finansijski efekat ove bolesti i čini lečenje delotvornijim i uspešnijim. Studije sprovedene u visokorazvijenim zemljama pokazale su da je lečenje pacijenata obolelih od raka kod kojih je bolest ranije otkrivena dva do četiri puta jeftinije u poređenju sa lečenjem ljudi kod kojih je rak otkriven u uznapredovaloj fazi bolesti. Kako navodi SZO, troškovi lečenja raka su manji ukoliko se bolest otkrije ranije što su pokazali i podaci za 2010. godinu, u kojoj je, kroz izdatke za zdravstvenu zaštitu i ekonomske gubitke zbog odsustvovanja sa posla, potrošeno 1,16 milijardi američkih dolara.

Tekst preuzet sa sajta www.izjv.org.rs

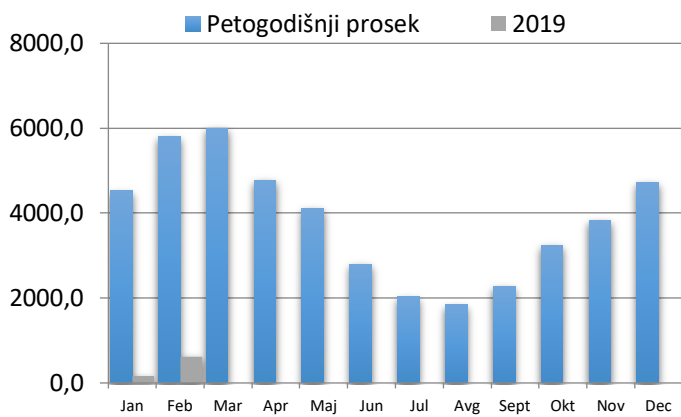

EPIDEMIOLOŠKA SITUACIJA ZARAZNIH BOLESTI U VOJVODINI U FEBRUARU 2019.GODINE

AKTUELNA EPIDEMIOLOŠKA SITUACIJA ZARAZNIH BOLESTI U VOJVODINI

U februaru 2019.godine je u AP Vojvodini prijavljeno 610 slučajeva zaraznih bolesti (bez bolničkih infekcija) koje podležu obaveznom prijavljivanju.

U 31 slučaju je registrovan smrtni ishod, u 30 slučajeva kao posledica gripa a u jednom slučaju kao posledica tuberkuloznog meningitisa.

PRIJAVLJIVANJE ZARAZNIH BOLESTI U AP VOJVODINI

-Incidencija zaraznih bolesti (bez bolničkih infekcija) u februaru 2019.godine, u AP Vojvodini iznosila je 31,6 na 100.000 stanovnika.

-Najviša incidencija zabeležena je u opštinama **Novi Sad** (99,4/100.000), **Sremski Karlovci** (80,0/100.000) i **Titel** (69,9/100.000), dok je najniža incidencija zabeležena u opštinama **Šid** (2,9/100.000), **Vršac** (3,8/100.000) i **Kanjiža** (3,9/100.000).

- Na teritoriji pet vojvođanskih opština u februaru 2019.godine nije registrovan ni jedan slučaj zarazne bolesti.

DESET NAJČEŠĆIH DIJAGNOZA U FEBRUARU

DIJAGNOZA	Inc II 2018.	Inc II 2019.
<i>Influenza, virus identificata J10</i>	9,68	26,97
<i>Enteritis salmonellosa A02.0, .9</i>	1,60	1,19
<i>Pertussis A37</i>	1,19	0,98
<i>Enteritis campylobacterialis A04.5</i>	0,72	0,88
<i>Tuberculosis A15-19</i>	0,67	0,47
<i>Inf. chlamidialis modo sexuali trans. A56</i>	0,72	0,26
<i>Hepatitis viralis chronica B B18.0, .1</i>	0,05	0,26
<i>Trichinelosis B75</i>	0,0	0,21
<i>Hepatitis viralis chronica C B18.2</i>	0,41	0,10
<i>Infectio gonococcica A54</i>	0,05	0,10

EPIDEMIJE

U februaru 2019. godine su na teritoriji Vojvodine, prijavljene četiri epidemije zaraznih bolesti:

U Srbobranu je prijavljena porodična epidemija trihineloze sa tri obolele osobe.

Među polaznicima Centra za osnovnu policijsku obuku u Sremskoj Kamenici prijavljena je epidemija šuge sa pet obolelih osoba.

U Kliničkom Centru Vojvodine prijavljena je bolnička epidemija gripa A(H1N1), u kojoj su do kraja februara obolele 52 osobe.

U Opštoj bolnici u Sremskoj Mitrovici prijavljena je bolnička epidemija gripa A(H1N1), sa pet obolelih osoba.

OBOLJENJA PROTIV KOJIH SE SPROVODI SISTEMATSKA IMUNIZACIJA

U februaru 2019.godine na teritoriji Vojvodine prijavljeno je devet slučajeva tuberkuloze.

Na teritoriji četiri okruga prijavljeno je 19 slučajeva velikog kašlja.

**Broj registrovanih slučajeva zaraznih bolesti koje podležu obaveznom prijavljivanju,
u AP Vojvodini od 01.02.2019. do 28.02.2019. godine, po okruzima**

Dijagnoza		Južno bački	Sremski	Severno bački	Zapadno bački	Severno banatski	Srednjo banatski	Južno banatski	Ukupno
GRUPA RESPIRATORNIH ZARAZNIH BOLESTI									
<i>Tuberculosis</i>	A15-19	1		1	2	1	2	2	9
<i>Pertusis</i>	A37	16	1	1			1		19
<i>Influenza, virus identificata</i>	J10	402	39	10	14	10	32	14	521
GRUPA CREVNIH ZARAZNIH BOLESTI									
<i>Enteritis salmonellosa</i>	A02.0, .1	5	1	1	2	12		2	23
<i>Enteritis campylobacterialis</i>	A04.5	5		2	7			3	17
<i>Enteritis yersiniosa</i>	A04.6							1	1
GRUPA POLNO PRENOSIVIH ZARAZNIH BOLESTI									
<i>Syphilis</i>	A51-53	2							2
<i>Infectio gonococcica, non specificata</i>	A54.9	2							2
<i>Infectio chlamidialis modo sexuali transmissa</i>	A56.8	2	1	1	1				5
GRUPA OSTALIH ZARAZNIH BOLESTI									
<i>Hepatitis chronica B sine delta agente</i>	B18.1	2		2				1	5
<i>Hepatitis chronica C</i>	B18.2							2	2
GRUPA ZOOANTROPOZA									
<i>Trichinelosis</i>	B75	4							4
BOLNIČKE INFEKCIJE									
<i>Sve lokalizacije bolničkih infekcija</i>	I - XV	166	18	4	4	17	6	31	246
UKUPNO SLUČAJEVI ZARAZNE BOLESTI		607	60	22	30	40	41	56	856
GRUPA KLICONOŠTVA									
Latio HIV		3	1						4
Kliconoštvo crevnih bakterija		2			2			1	5
HBsAg nosilaštvo		4			2	1	1		8
anti HCV nosilaštvo		2			3			2	7

Vojvođanski epidemiološki mesečnik možete pronaći i na web-adresi:

<http://www.izjzv.org.rs/> u delu **publikacije Instituta**

Ukoliko ste u mogućnosti da Vojvođanski epidemiološki mesečnik primete putem e-maila,

Molimo Vas da nas o tome obavestite putem maila upućenog na adresu: epidemiologija@izjzv.org.rs